

รูปแบบการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา
Model for Driving the Building Process of Professional Learning Community in the
Educational Institution

พชรวิทย์ จันทศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Education, Mahasarakham University.

Corresponding author E-mail: pacharawit05@gmail.com

Received 10/01/2021

Revised 25/01/2021

Accepted 28/01/2021

บทคัดย่อ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับการจัดการศึกษา Professional Learning Community: PLC คือ การรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนสะท้อนผล ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ครูปฏิบัติการสอนที่ดีขึ้น และนักเรียนมีคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เป็นการร่วมมือรวมพลังกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของตนเอง การรวมกลุ่มกันในลักษณะเต็มใจ สมัครใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างตรงไป ตรงมา ยึดหลักความรับผิดชอบ ภาระหน้าที่ใกล้เคียงกัน ใช้วิธีการพูดคุยเป็นหลัก ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่ขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งระบบ ทั้งตัวผู้บริหาร ครู และนักเรียน เป็นวงจรพัฒนาที่ยั่งยืน สถานศึกษาจึงเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบ กัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็น ผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงาน ร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้

คำสำคัญ: รูปแบบการขับเคลื่อน, ชุมชนการเรียนรู้

Abstract

Professional Learning Community and Educational Management or Professional Learning Community: PLC is a gathering of cooperation and learning together of teachers, administrators, and educators to exchange to reflect results in learning improvements. Teaching to enable teachers to practice teaching better and students with higher quality, higher academic achievement. This learning community is a collective effort to develop the quality of their learning management grouping together in a willing manner, voluntarily helping

each other, and ready to reflect on the performance honestly, adhere to the principle of responsibility, similar obligations, use the main method of discussion and must be continuing seriously. This is to create an organizational culture that drives the quality of learning management together for both administrators, teachers, and students, which is a sustainable development cycle. Educational institutions are learning organizations based on friendship, vision, values, goals, and common missions by working together as a learning team that has teachers as a leader and administrators as administrators to support learning and professional development, transforming one's quality to quality of learning management that emphasizes the success or effectiveness of the people. Learning is the focus and joy of working together among members of the learning community.

Keywords: Driven model, Professional Learning Community

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลก ของศตวรรษที่ 21 ทำให้การอบรมพัฒนาครูที่ผ่านมา ไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาครู บนพื้นฐานของการ ปฏิบัติงานจริง ที่ต้องมีการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) ณ ห้องเรียน ปกติที่ครูสอน ความรู้ที่ครูได้ รับในการอบรมวันนี้ อาจล้าสมัยในวันต่อมา ครูต้อง เปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากผู้สอนมาเป็น ผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ แนะนำ ห้องเรียนใน ยุคของศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นห้องเรียนที่ ทันสมัย สร้างสรรค์ เป็นเป้าหมายทักษะการคิด การแก้ปัญหา และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ภายใต้การดูแลของ ครู ที่มีทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Teaching โดยมีเทคโนโลยี ต่างๆ เป็นเครื่องมือนำพานักเรียนไป สู่ เป้าหมายที่มีองค์ความรู้ คุณลักษณะ และทักษะ ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 วิธีการทำงานของครู จึง ต้องปรับเปลี่ยน มาเป็นการร่วมมือ รวมพลังแลกเปลี่ยน เรียนรู้และสะท้อนการปฏิบัติ ภายใต้แนวคิดและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การ พัฒนาจึงเกิดจากแนวคิดที่ครูต้องการ พัฒนา และปรับปรุงตนเอง

องค์ประกอบสำคัญของ PLC ได้แก่ (1) ต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง มีเป้าหมาย ทิศทางเดียวกัน มุ่งสู่การพัฒนาการเรียนการสอน สู่คุณภาพผู้เรียน (2) **ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมมือ** หมายถึง ต้องเปิดใจ รับฟัง เสนอวิธีการ นำสู่การปฏิบัติ และประเมินร่วมกัน (3) **ภาวะผู้นำร่วม** หมายถึง การทำ PLC ต้องมีผู้นำและผู้ ตามในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) **กัลยาณมิตร** หมายถึง เป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพ เติมเต็มส่วนที่ขาดของแต่ละคน (5) **ต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ** หมายถึง ต้องเน้นการทำงานที่เปิดโอกาสการทำงานช่วยเหลือกัน มากกว่าการสั่งการ มีชั่วโมงพูดคุย (6) **การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ** หมายถึง การเรียนรู้การปฏิบัติงานและ ตรงกับภาระงาน คือ การสอนสู่คุณภาพผู้เรียน (Cranston, J. 2009 ; DuFour, R. 2007)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ DuFour (2007) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น บิดาของ “Professional Learning Community: PLC” ที่เริ่มทำการวิจัยพัฒนา และส่งเสริมเรื่อง ชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพมาตั้งแต่ ค.ศ. 1998 (พ.ศ.2541) ได้ให้ความหมาย และลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ว่าไม่ใช่โปรแกรมหรือหลักสูตร แต่เป็นแนวทาง การดำเนินการ ที่ช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนทุกระดับ ครูผู้สอนรวมทั้งบุคลากรใน โรงเรียน จะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น มากกว่า ให้ความสำคัญกับการสอน นอกจากนั้นยังต้อง ให้ความสำคัญ กับ การร่วมมือรวมพลัง การปรับปรุง อย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จ ภายใต เป้าหมายเดียวกันโดย อาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และ McLaughlin and Talbert (2006) ให้ความหมาย คำว่า “ชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ” ว่า เป็นการร่วมมือ รวมพลังของครูในการทำงาน เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ และการ ตรวจสอบหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอน และผลการ เรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อ ช่วยให้เกิดการพัฒนาปรับปรุง การเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในชั้นเรียน อีกทั้ง Stoll and Louis (2007) ได้อธิบายว่า ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ กลุ่มของครูที่มา ร่วมกัน ทำงาน และ วางเป้าหมายร่วมกัน เพื่อการเรียนรู้ของ ผู้เรียน รวมทั้งมีการสะท้อนการทำงานร่วมกันอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อ มุ่งเน้นและส่งเสริมพัฒนาการ และ การเจริญเติบโตทางวิชาชีพ และนอกจากนั้น Padwad and Dixit (2008) ได้ให้ความหมายของ ชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพว่า คือชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มา ร่วมกัน เพื่อทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การเจริญเติบโต หรือเกิดพัฒนาการของ บุคคล และเกิดความเป็นมืออาชีพ ขึ้น สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การร่วมมือ รวมกลุ่มกันของครู ร่วม แลกเปลี่ยนสะท้อน ผล ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียน การสอน เพื่อให้ครูปฏิบัติการสอนที่ดีขึ้น และนักเรียนมี คุณภาพและ ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนที่สูงขึ้น สำหรับความหมายทางด้านการจัดการ ความรู้ (Knowledge Managements: KM) นั้นกล่าว ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC คือ ชุมชน การปฏิบัติ (Community of Practice: CoP) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติ (CoP) ของครู ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากหน้า งาน หรือ Bottom up อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ ทาง วิชาชีพ คือ ชุมชนการปฏิบัติของครูนั่นเอง (วิจารณ์ พานิช, 2555)

นอกจากนั้นในส่วนของ ราชบัณฑิตยสถาน (2555) แม้ว่าจะไม่มีการให้ ความหมายของชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ไว้ แต่ได้ให้ความหมายของ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (Learning Community) ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1. สังคมหรือกลุ่มคน เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน ที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ จึงมี การแสวงหา ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมกิจกรรมการ เรียนรู้ต่างๆร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2. สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพ และสังคมที่สร้างขึ้น เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่เรียน โดยปรับโครงสร้างหรือ ออกแบบหลักสูตรที่ให้ความสำคัญแก่ สิ่งเหล่านี้ 3. ความรับผิดชอบ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยตรง ที่ต้องสร้างโรงเรียนให้เป็น ชุมชนแห่งการ

เรียนรู้ โดยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ร่วมกับบุคคล และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน บุคคลในชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ครู อาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษานักเรียนและผู้ปกครอง การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามี ส่วนร่วม มีคำที่เกี่ยวข้องกับ “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” หรือ PLC ที่มีความสำคัญกับการพัฒนา คุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติ การร่วมมือ รวมพลัง การทำงานเป็นทีม การชี้แนะ การช่วยเหลือ แนะนำ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการทำงาน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เป็นการ ผสมผสานแนวคิด 2 ประการ ได้แก่ ความ เป็นมืออาชีพ (Professional) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) หมายถึง การรวมกลุ่มกัน ของบุคคล ผู้ประกอบวิชาชีพครูโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนา สมรรถนะเชิงวิชาชีพ และคุณภาพของผู้เรียน ร่วมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ (Collaboration Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ การ ปฏิบัติ งานในพื้นที่ (Field) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share Learning) อย่างต่อเนื่อง ชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นเครื่องมือให้ครู เป็นผู้ ลงมือกระทำ (Actor) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ให้แก่วงการการศึกษา ไม่ใช่ปล่อยให้ครูเป็นผู้ถูกกระทำ อยู่เรื่อยไป หรือเป็นเครื่องมือ ในการปลดปล่อยครู ออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจสู่ความสัมพันธ์ใน แนวราบ โดยครูร่วมกันสร้างความ เปลี่ยนแปลงให้กับ วงการการศึกษา เป็นการรวมตัวกันของครู เพื่อทำงาน อย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ การนำ ประสบการณ์ในการ จัดการเรียนรู้แบบต่างๆ และนวัตกรรมที่ใช้อย่าง สร้างสรรค์ ที่ตนเองปฏิบัติ มา แลกเปลี่ยนแบ่งปัน หรือยกระดับความรู้ในการทำหน้าที่ของครูจาก ประสบการณ์โดยตรง ชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จึงเป็น เครื่องมือสำหรับการรวมกันเป็นชุมชน (Community) ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับ “ปฏิรูป” การเรียนรู้ เป็นการปฏิรูปที่ “เกิดจากภายใน” คือ ครู ร่วมกันดำเนิน การ Bottom Up เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ดำเนินคู่ ขนาน และเสริมแรงกันทั้งจากภายใน และภายนอก แนวคิดการพัฒนาครู จากในอดีตมีความ เชื่อว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหา หลัก วิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อยู่พื้นที่ห่างไกล ขาดปัจจัยต่างๆที่จำเป็น เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อการ สอนต่างๆ เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงจำเป็น ต้องผลักดันนโยบาย ระดมทรัพยากร กำหนดทิศทางการพัฒนา กำหนดวิธีการทำงาน ความรู้ การบริหาร จัดการต่างๆ เป็นต้น เป็นลักษณะของการพัฒนาจาก บนลงล่าง (Top Down) แต่ในยุคปัจจุบันไม่ได้เป็น เช่นนั้น ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ปริญญาตรี โท เอก มีอยู่มากมาย มีความคิด ความรู้ และประสบการณ์ตรง อยู่ในพื้นที่และปฏิบัติงานติดต่อกันมายาวนาน มี จิตสำนึกในการพัฒนา และพึงพา ตนเองได้หลายอย่าง ที่ผ่านมาจึงพบว่า กระทรวงคิด และกำหนดทิศทางไว้ แล้ว การปฏิบัติจึงทำตามคำสั่ง แบบเลื่อนลอย คนที่รู้ปัญหาและลุกขึ้นมาแก้ปัญหา ได้ดีที่สุที่สุดก็คือ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนนั่นเอง แต่ ต้องเปิดโอกาส และเสริมพลังอำนาจให้เขาได้ดำเนิน การอย่างเต็มที่ และชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC ก็เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เป็นการพัฒนาจากสภาพ

ปัญหา จากเนื้อหาของครู อย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ครูจะเป็นผู้คิด พัฒนา และแก้ปัญหาจากการ จัดการเรียนรู้ของตนเอง ของห้องเรียนของนักเรียนที่ สอนในโรงเรียนของตนเอง โดยร่วมมือรวมพลังกับ เพื่อนครูด้วยกัน การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ใน โรงเรียน หรือการพัฒนาที่เน้นให้ครู ทุกคนรู้จักวิเคราะห์ ด้วยเหตุด้วยผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมมือรวมพลัง เพื่อแก้ปัญหาพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน จะได้ กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน นำพาโรงเรียน และ ประเทศชาติไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ใน ทิศทางที่ต้องการคุณภาพการศึกษาโดยรวมก็น่าจะดีขึ้น (Schmoker, M. 2004)

จากแนวคิด “Teach Less Learn More” ประเทศฟินแลนด์ มีการพัฒนา วิชาชีพครูแบบ Problem-Solving Groups นครเซี่ยงไฮ้ ของประเทศจีน มีการพัฒนาวิชาชีพครูแบบ Lesson Group and Research Group และประเทศญี่ปุ่น มีการรวมกลุ่มกันศึกษาบทเรียน Lesson Study Group ประเทศเหล่านี้ ล้วนต่าง ปฏิบัติการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งสิ้น เขาได้ร่วมมือ รวมพลังกันบนฐาน การปฏิบัติงานจริง ในงานหรือห้องเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่อย่างได้ผลดี การพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ 3R x 7C ซึ่ง 3R ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณเป็น แล้วยังต้องมีทักษะสำคัญ ที่ต้อง ใช้ใน การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งก็คือ ทักษะ 7C ได้แก่ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา 2) การคิด สร้างสรรค์ และนวัตกรรม 3) ความเข้าใจ ต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนการ 4) ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม 5) การสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ 6) คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 7) ทักษะ อาชีพ และทักษะการเรียนรู้ ซึ่งทักษะที่สำคัญดังกล่าว ล้วนแล้วต้องใช้กระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาประยุกต์ใช้ และขับเคลื่อนทั้งสิ้น การจัดการเรียนรู้ของครูในฐานะผู้

โค้ช หรือ ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ภายใต้กลยุทธ์ การสอนสมัยใหม่ เช่น PBL, PjBL, BBL, IBL เป็นต้น ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหนังสือ มาเป็นผู้จัดการ เรียนรู้ โดยฝึกให้นักเรียนเป็นผู้กำหนด เป้าหมายการเรียนรู้ ฝึกให้นักเรียนคิด กระตุ้นการคิดโดยใช้คำถาม ปลายเปิด การฝึกให้นักเรียนได้สรุป บทเรียน แก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยคอยกระตุ้นให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลย้อนกลับตลอดเวลา จนทุก คนสามารถไปถึง เป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ คือ รูปแบบของ Active Learning นักเรียนจะเกิดทักษะ การคิดขั้นสูง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ กระตือรือร้น และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเอง รักที่จะ เรียนรู้ หันมาตั้งใจเรียน มีทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) เป็นบุคคลที่พร้อมในการเรียนรู้ (Learning Person) เป็นคนทำงานที่มีคุณภาพในอนาคต (Knowledge Worker) และจะเป็นคนที่ใฝ่เรียนรู้ เพื่อ พัฒนาตนเองไปตลอดชีวิต สามารถดำรงชีวิตและ ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคของความรู้ ที่หลากหลายมากมาย ภายใต้ความเปลี่ยนแปลง ของโลก และเทคโนโลยีที่รวดเร็ว มีนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น ตลอดเวลา ความรู้เกิดขึ้นเพียง ปลายนิ้วสัมผัส วิถีชีวิตและวิถีการเรียนรู้ของผู้คนเปลี่ยนไป “ไม่มีการ สอน หนังสืออีกต่อไป” แต่จะเป็นการฝึกหัดคนให้รัก ในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำตนเอง (Self Directed Learning) และมีทักษะความสามารถ ในการทำงานและแก้ปัญหาไปตลอดชีวิต กลยุทธ์ในการนำ ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ (PLC) มาปรับใช้ในกระแสของการปฏิรูป การศึกษา จึงควรสอดคล้องกับบริบท

ของโรงเรียน สภาพปัญหา และความต้องการของครูที่แตกต่างกัน การรวมพลังร่วมมือร่วมใจของครู อยู่บนพื้นฐานความ ไว้วางใจ ความเป็นมิตร มีภารกิจและเป้าหมาย ร่วมกัน คือ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่และสนับสนุน เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผู้เรียน อยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข มีฉันทะและศรัทธาในการทำงาน ร่วมกัน “เป็นครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน” บรรยากาศของการ อยู่ร่วมกัน จึงเป็นบรรยากาศของ “ชุมชนกัลยาณมิตร ทางวิชาการ” (สุรพล ธรรมรัตน์, ทศนีย์ จันอินทร์ และ คงกฤษ ไตรรงค์, 2553) เพื่อร่วมกันขับเคลื่อน พัฒนา

กลยุทธ์การนำกระบวนการของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ให้ประสบผลสำเร็จ 1. เริ่มจากจุดเล็กๆ (Start Small) จากการ รวมกลุ่ม 2-3 คนก่อนแล้วจึงค่อยขยาย 2. การวางแผนด้านความร่วมมือ (Plan Cooperatively) สมาชิกของกลุ่มกำหนดข้อมูล สารสนเทศ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการ เช่น ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลสอบ NT, O-NET เป็นต้น 3. เริ่มจากขั้นตอนง่ายๆ (Take a Baby Steps) ด้วยการกำหนดเป้าหมาย อภิปราย สะท้อน ผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน กำหนดและวางแผนว่าจะดำเนินการพัฒนาอย่างไร โดยพิจารณาและ สะท้อนผลในประเด็นต่อไปนี้ 1) มีหลักการอะไรบ้าง ในการสร้างแรง จูงใจในการดำเนินการ 2) เราจะเริ่มต้นการพัฒนาตนเองอย่างไร 3) เครื่องมืออะไรที่ควรนำมาใช้ในการ ตรวจสอบหลักฐานการเรียนรู้ 4. การกำหนดความคาดหวังในระดับสูง (Set High Expectations) และวิเคราะห์ผลสำเร็จ และการจัดการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาวิธีการ ที่จะ ทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จสูงสุด 1) ดำเนินการตามแผนและข้อตกลงที่ได้ ร่วมกันกำหนดไว้ 2) จัดให้มีช่วงเวลาของการสังเกต การ จัดการเรียนรู้ สะท้อนผล และชี้แนะ โดยเน้นที่ทักษะ และกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ให้ความสำคัญกับครูที่ยังไม่พร้อม ขาด ทักษะ อาจใช้วิธีศึกษาเรียนรู้จากการสังเกตการสอน จากครูต้นแบบ หรือครูที่ประสบผลสำเร็จ 5. ศึกษาและใช้ข้อมูล (Study and Use the Data) ตรวจสอบผลการนำไปใช้ และ การสะท้อนผล เพื่อนำมากำหนดว่า เทคนิควิธีไหน ควรใช้ต่อไป เทคนิควิธีไหนควรปรับปรุงหรือยกเลิก 6. วางแผนเพื่อความสำเร็จ (Plan for Success) เรียนรู้จากอดีตที่ผ่านมา ปรับปรุง แก้ไขใน สิ่งที่ไม่สำเร็จ และพัฒนาต่อไป ความสำเร็จที่จะเกิด ขึ้นในอนาคต หรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับเจตคติของ ครูและพฤติกรรมของครูเป็นสำคัญ 7. เผยแพร่สู่สาธารณะ (Go Public) เทคนิควิธีไหนที่ประสบผลสำเร็จ ก็เผยแพร่ให้ครูคนอื่นๆ ได้ รับรู้ และเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8. ฝึกฝนร่างกาย และหล่อเลี้ยงสมอง (Exercise the Body & Nourish the Brain) จัด กิจกรรมที่ได้มีการเคลื่อนไหว และเตรียมครูที่ทำงาน สำเร็จของแต่ละกลุ่ม โดยมีการจัดอาหาร เครื่องดื่ม ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

โดยสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ปรับเปลี่ยนบทบาท ไปเป็นผู้ประสาน ผลักดันกระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้ดำเนินอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มีพื้นฐานแนวคิดมา จาก ภาคธุรกิจ เกี่ยวกับความสามารถขององค์กรใน การเรียนรู้ (Thompson, Gregg and Niska, 2004) เป็นการนำแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ มาประยุกต์ โดยอธิบายว่า การอุปมาที่เปรียบเทียบให้ “โรงเรียน เป็นองค์กร

นั้น” น่าจะไม่เหมาะสมและถูกต้อง แท้จริง แล้วโรงเรียนมีความเป็นชุมชน มากกว่าความเป็น องค์กร ซึ่งความเป็น “องค์กร” กับ “ชุมชน” มีความ แตกต่างกันว่า ความเป็นชุมชนจะยึดโยงภายในต่อกัน ด้วย ค่านิยม แนวคิด และความผูกพันร่วมกันของทุก คนที่เป็นสมาชิก ซึ่งเป็นแนวคิดตรงกันข้ามกับ “ความ เป็นองค์กร” ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ใน ลักษณะยึดตามระดับลดหลั่นกันลงมา มีกลไกควบคุม และมีโครงสร้างแบบตึงตัวที่เต็มไปด้วย กฎ ระเบียบ และวัฒนธรรมของการใช้อำนาจเป็นหลัก ในขณะที่ ชุมชน จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยม และ วัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เชิงวิชาชีพ มีความเป็น กลยาณมิตรเชิงวิชาการ และ ยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบบผนึก กำลังกัน ในการปฏิบัติงาน ที่มุ่งสู่การพัฒนา การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารจัดการโรงเรียนที่เป็นการจัดการ องค์กรแบบ บังคับบัญชา สั่งการ เป็นแนวคิดในสมัย ยุคศตวรรษที่ 20 การควบคุม การรายงานตามที่สั่ง มุ่ง เน้นด้าน ความรู้ เนื้อหา ยึดการฝึกอบรมมากกว่า การเรียนรู้จากฐานการปฏิบัติงาน เน้นกรอบการทำงาน ตามแนวตั้ง ทักษะการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และแนวคิดด้วยการเรียนรู้แบบการนำตนเอง (Self Directed Learning) จึงไม่เกิดขึ้น เน้นการตีกรอบความคิด และลดทอนประสิทธิภาพในการทำงาน การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการนำกระบวนการชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มา ใช้ในประเทศชั้นนำทาง ด้านการศึกษา หลากหลายรูปแบบ เช่น จากกรณี การศึกษาของประเทศสิงคโปร์

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการนำรูปแบบ ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในโรงเรียน จากการ สังเคราะห์งานวิจัย ที่มีการจัดตั้ง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ขึ้นในโรงเรียนพบ ว่า โรงเรียนที่นำรูปแบบ ของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มาใช้ มีการเปลี่ยนแปลงเชิง คุณภาพ ทั้งด้านวิชาชีพครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนี้ ด้านผลที่เกิดขึ้นกับครู 1. ลดความรู้สึกละเลยในการงานสอน ของครู 2. ครูมีความรู้สึกผูกพันต่อเป้าหมาย และ พันธกิจของโรงเรียนมากขึ้น 3. ครูมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติ หน้าที่ และรู้สึกถึงความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วม กันต่อการพัฒนาคุณภาพของ นักเรียน 4. ครูมีการค้นพบองค์ความรู้ วิธีสอน ค้นพบตัวนักเรียนที่แตกต่างกัน 5. ครูมีความเข้าใจด้านเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น 6. ครูเกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมการสอนของตนเอง ที่จะช่วยให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด 7. ครูมีโอกาสรับทราบข้อมูลสารสนเทศ ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิชาชีพได้อย่าง กว้างขวาง รวดเร็วขึ้น สามารถปรับปรุงพัฒนางานได้ตลอดเวลา 8. ครูเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนา และ อุทิศตน ทางวิชาชีพเพื่อศิษย์ ซึ่งเป็นทั้งคุณค่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น 9. ครูมีความสุขในการ ปฏิบัติงานมากขึ้น และลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง 10. ครูสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียน รู้ให้ สอดคล้องกับลักษณะของนักเรียนที่แตกต่างกันได้ 11. ครูมีสัมพันธภาพที่ดี และมีพลังที่จะ เปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน 1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น 2. ลดอัตราการ เรียนต่ำของนักเรียนลง 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และด้านการอ่าน ของ นักเรียนสูงขึ้นอย่างเด่นชัด เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียน ที่ไม่ได้ใช้ระบบ PLC

ขั้นตอนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา ระบุปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน/การทำงานของครู ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง มีแนวโน้มของปัญหาอย่างไร และมีผลกระทบใดที่จะเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด เพื่อนำเสนอวิธีแก้ปัญหา ระดมความคิดเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาจากประสบการณ์และผลการวิจัยที่สามารถอ้างอิงได้ แล้วนำเสนอผลการระดมความคิด เมื่อนำเสนอเสร็จสิ้น ดำเนินการอภิปรายสรุปและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้วิธีแก้ปัญหา นำวิธีแก้ปัญหาที่ได้จากการระดมความคิด ไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน /ในการทำงาน โดยร่วมกันสังเกต การสอนและเก็บข้อมูล หรือเก็บข้อมูลจากการทดลองใช้ในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลวิธีการแก้ปัญหา อภิปรายผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ นำเสนอผลการสังเกต การสอนและเสนอแนะวิธีการปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงสรุปผลวิธี การแก้ปัญหาที่ให้ผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน /การทำงาน แล้วทำการแบ่งปันประสบการณ์กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอื่น

รูปแบบกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

รูปแบบกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community : PLC ในสถานศึกษา ได้แก่

1. การนิเทศแบบใช้โรงเรียนและห้องเรียนเป็นฐาน
2. การนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเปิดใจ การให้ใจ การร่วมใจ ตั้งใจสร้างสรรค์คุณภาพและเงื่อนไขที่ไม่เน้นปริมาณงานแต่เน้นคุณภาพ
3. การนิเทศแบบร่วมพัฒนา (Cooperative Development Supervision) มุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคการนิเทศร่วมคิด ร่วมทำพึ่งพา ช่วยเหลือ ยอมรับซึ่งกันและกันให้เกียรติและจริงใจต่อกัน อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การนิเทศแบบโค้ช (Coaching) เป็นการให้คำปรึกษาแนะนำ พบปะกันระหว่าง ผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแนะนำหรือเรียนรู้จากผู้ชำนาญ (Coach) ในลักษณะที่ได้รับคำแนะนำหรือเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติงาน

ได้รูปแบบกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community : PLC ในสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับครู ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การเตรียมความพร้อม ส่วนที่ 2 การใช้คู่มือ และส่วนที่ 3 การประเมินหลังการพัฒนา และการสรุปผลการพัฒนา

เสริมสร้างภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู โดยสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา
ไปใช้ จำนวน 4 เดือน (32 ชั่วโมง)

ส่วนที่ 1 การเตรียมความพร้อม รวม 6 ชั่วโมง

1. ศึกษาเอกสารประกอบกำหนดขั้นตอนการใช้คู่มือตามวัตถุประสงค์ ก่อนใช้คู่มือ ระยะเวลา 6 ชั่วโมง
2. ประชุมกลุ่มใหญ่ ระยะเวลา
3. กำหนดเป้าหมายร่วม ตัวบ่งชี้
4. เสริมทฤษฎีการเรียนรู้ที่น่าสนใจ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน
5. กิจกรรมการประเมินก่อนการใช้คู่มือ/แบบทดสอบก่อนอบรมและหลังอบรม

ส่วนที่ 2 การใช้คู่มือ ตอนที่ 1 - 2 รวม 20 ชั่วโมง

ตอนที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้จากการศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบฯ

- ทบทวนเป้าหมายของโรงเรียน
- แยกกลุ่มวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan)

ตอนที่ 2

- ปฏิบัติการสอน(DO) ครั้งที่ 1
- สังเกตการสอน (See) ครั้งที่ 1
- แลกเปลี่ยนผ่าน Internet 1

- ปฏิบัติการสอน(DO) ครั้งที่ 2
- สังเกตการสอน(See) ครั้งที่ 2
- แลกเปลี่ยนผ่าน Internet 2

- Reflect 1
- ปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้(Redesign) ครั้งที่ 1

- Reflect 2
- ปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้(Redesign) ครั้งที่ 2

- ปฏิบัติการสอน(DO) ครั้งที่ 3
- สังเกตการสอน(See) ครั้งที่ 3
- แลกเปลี่ยนผ่าน Internet 3

- Reflect 3
- ปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้(Redesign) ครั้งที่ 3

ส่วนที่ 3 การประเมินหลังการพัฒนา และการสรุปผลการพัฒนารวม 6 ชั่วโมง

สรุปประเด็นการใช้คู่มือ

- AAR แลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มใหญ่ นำเสนอ สื่อ นวัตกรรม
- แลกเปลี่ยนผ่าน Internet 4 (แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ภาคเช้า Reflect ร่วมทุกกลุ่มภาคบ่าย สัมมนาโดยวิทยากรภายนอก)

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ Professional Learning Community : PLC ในสถานศึกษา

บทสรุป

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู (Professional Learning Community : PLC) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการออกแบบการจัดการศึกษา เพื่อสร้างบุคลากรให้มีการเปลี่ยนแปลง มีการรวมตัวของครูผู้ที่มีเป้าหมายเดียวกันต่อการเรียนรู้ของศิษย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของตนเอง โดยอาศัยการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นจะส่งผลที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อนักเรียนเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู ลดความโดดเดี่ยวในทำงานของครู และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืนเป็นการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานที่เป็นวงจรพัฒนาคุณภาพที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน.(2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร :มูลนิธิสตรัสสฤตวิวงศ์.
- สุรพล ธรรมรัตน์และคณะ. (2553). *อาศรมศิลป์วิจัย: การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา*.
- เอกสารวิชาการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงลำดับที่ 8. นครปฐม: เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์จำกัด.
- Cranston, J. (2009). Holding the Reins of the Professional Learning Community: Eight Themes Research on Principals Perceptions of Professional Learning Communities. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 90,1-22
- DuFour, R. (2007). Professional Learning Communities: A Bandwagon, an Idea Worth Considering, or Our Best Hope for High Levels of Learning? *Middle School Journal*. 39 (1):4-8.
- McLaughlin, M.W. & Talbert, J.E. (2006). *Professional communities and the work of high school teaching*. Chicago: University of Chicago Press
- Padwad, A., & Dixit, K. K. (2008) Impact of Professional Learning Community Participation on Teachers Thinking About Classroom Problems. *Tesl-Ej*, 12(3), n3.
- Schmoker, M. (2004). Learning communities at the cross roads : Toward the best Schools we've ever had. *Phi Delta Kappan*. 86 (1): 84-88.
- Stoll, L., & Louis, K.S. (2007). *Professional learning community*. New York : Open university Press.
- Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. M. 2004. *Professional learning communities, leadership and student learning. Research in Middle Level Education*. (Online). From: <http://www.nmsa.org/Publications/RMLEOnline/tabid/101/Default.aspx>.